

8771

Vredništvo: ...

DOMOVINA.

Izhaja vsak petek. ...

posebno za primorako-deželne, pa tudi sploh slovenske zadeve.

IMENA IN PRIIMKI.

(Sp. A. Marušič. — Delje: gl. II. 55, 56, 57, 58, 40, 43, 44, 47, 48, 49, 50 in 51.)

Staroslovenska in sploh slovenska imena. Najstarejši slovanski priimki so tisti, ki so iz nekdanjih osebnih imen nastali. Nektere naj omenim tukaj ponuditi imena ...

Batk (= 6) oča, od debela bašta; od tod menda tudi nemški Pathe. Benke menda od staronemške korenike ben (ban) s pomenom umoriti, tedaj morivec. — Blažič (= ek.) iz blag, dober. — Iz bog Gott in iz bog (= at) je beržev, imen izpeljanih; ravno tako iz boj, kakor smo se silali. Bolko iz boj (majus in mellus). Boleslav; Bone, morivec. Borut, ki se bori. Borja, češki kralj. Brankovič, Branovan od braniti. Bratina, od brat, iz brat. Budin — iz buditi ali bdati, grški Gregorion. Budalin tudi tako. Belshan, popeč. Polhan, iz bel. Veličič, iz velj (= 6). Vasec (= jak). Večerina iz večer. Vidic iz korenine vid (= 6). Vih, iz viti, dobiček. S to besedo nastajljiva imajo zraven tudi pomen bivati (wohnen), = Vilmar. Iz vlad (posestvo) Vladimir; = ub, = slav. Vlah, poljsko Wloch, (s predrtanim l) od tod Wolotin, Vlahič. Potem pridejo iz vč izpeljana imena. V srbskih narodskih pesmih slavi volk zavoli poguma. Takih imen je silno veliko. Volk (= 6), Vuk, = 6, Vukasim = man. Voj pomeni vojska in moča; kdor ni bil za vojsko, ni bil moč. Od tod Vojtich, ki vojske želi. Vran (orn). Od tod Vrančič, Vrbanci iz naznane korenine vrb, = 6. Urbanus. — Ravay (1871) z repcem spodej) (Boleslav) č, Venceslav polj, iz vencie

Gaj = ič (Hain). — Galé iz gal- li, za otroka ljubeznivo skrbeti. — Gvozdán = ovič iz gvozdje, železo. — Iz Georgi (Juri) = Djurdja, Jurec, Janko, Juretič. — Od god, pripravnost, lepota: = Neuhod, Negode (Pogodin, r.), Godic, Godomir. Iz Goj, mir: Gojko, Gojmir. Iz gol: Goluchowski. — Holob je jasno. — Iz gost (gost): Gostita. — A iz grb, hrbet, Grbek. — iz grab (grbandast), Grabič, iz dan, Dan (j)ko — iz der, Danica, arnogerška kurgija; imena Dobrovič, Dehica, Dobrowski, itd. so jasna. Iz dom, Domiško. — Grozna veliko jih je iz dney izpeljanih p. Dražček; iz dle, (dolc.) dugi = Dugalin, iz dabr (daxo), du (e) brava. — Dobraves, Zevio iz žlv, Zida, ada, ima pomen pričakovanja; od tod priimek Zidan; iz žil (šiv) Zilic (corrupto Silič). Priimek Šabic je menda popačen namesti Zabic. Od Ivan, Jan, Joan, Jovan, Juvan, izvira več

priimkov, n. p. Janoz, Jančič, Juvančič, Janko, Janko vč. — Iz kava (kavka) = Kavčič. Iz kaza ti, učiti. Kazimir. Iz krass, lepota, Krassan (š). Iz kriš, Krišan, Križman, Križaj. Iz lad = lep Ladinik. Iz lak (lakoman) Lakovič; iz lat (list) Leskovič; iz lér = Lovic, Lovičar. Iz ljub izhaja mnogo imen, med drugimi tudi Libuša (ina), iz ljud, Ljudovit, Ljudmila; iz lue, Lutmian; v priimkih Mark in Mašč je korenina mār, iz mar so izpeljana imena Mara, Marin, Marič, Marč, Marica, Maral, Marul. — v priimku Mašek je mār (mār) korenika. Iz kor. mič je imen in priimek brez stevila: Miljo, Miloš itd. Kar se tiče imen, ki se z mār končujejo, naj opomnim, da mār pom. pom. pom. mār "svet, mār" tudi po našo mār, in mār toliko kot grško kleos (slav), sama za se ne stoji ta beseda nikdar, v sestavi ima nar hit pomen gršk. kleos in št. mār (goth mār); Takih imen sam že popred davoji navedel in ni mi jih treba ponavljati. — Mško je iz Mihel postalo. — Premisl je glas po našo Premislj. Iz mač (moč): Možna, Možet-ič (gršk. Andrekleos, Andreas) = Njegot (uš) iz nēg, skrbeti za otroka. Od pav. Pavet, = ič. Iz kor. Per Peric. — Iz kor. rad izpeljana imena itraje morébiti pomen skrbi v sebi. Ras je samo po sebi jasno. — Svara, kreg, prepri, sorodno z Gorjap in z Zorn. Svet v imenih Svantopik, Svantovit itd. pomeni močan. Selak, ki se je uselil. Od skor (brž) je morda priimek Koron (r). Soban iz kor. sob, pomoč. Imenja iz sta, staj, stov, stan, stoj obstoječa imajo pomen trdnega obstanka v sebi: Stanko, Stanič, Stanislav (Pirmir), Stojan. — Stratmir = ovič, iz strat pogubiti. — Sekulin iz sekti = seči. Iz tom, mučiti, trpinčiti: Tomak, Tomek, Tomič. Sicer stane na Tomič patronym. biti iz Tomi = Anton. Iz sof. Trojan = ovič. — Priimek Hošič, Hvaliča, popačeno Qualizza, Hvalič, popač. Qualig, je očiten pomen. Češko grofovsko ime Chotek pride od hoč (hočem). Imena Černe, Čeruč = 6, govorijo same za se. Jakš, Jakšič (popačeno Jekš) izvira iz jak, mččan. Iz Jela = ka izhaja Jeluč, Jelučič; od jatro izhaja Jatrik. itd. itd. itd.

Tem starim slovanskim imenom in priimkom naj pridenem še kratek pregled današnjih priimkov, brez različne jealka, po gori naznanjenem sistemu, sicer pa brez posebnega reda.

A. Po okolišinskih rojstev so nastali priimki: Didymus, Posthumus, Caso. Patronymika: Matthiesson, Mariessohn, Ernesti, Pavlov — ič. Jankovič, Petrovič. B. Po lastnostih: a) telesnih: Rosh, Rufus, Rus, Rossi = ini, Pyrrhos, Leukos = Weiss, Schneeweiß, Blanc, Bianchi, Albina, Boy (s)k. Schwarz, Čeruč, Del Negro, Mefanč, Gelf, Gelbuss, Falvius, Flavus, Braun, Braunig, Brün, Manronichalis, Fuscus, Foscolo, Morphi, Erjavco (Rjavic, Rujvich). Krat = e, Kodre, Kodet, Rizzotti, Rieč, Rizzoli, Crispus, = inus. Hubach, Schön, Li

Klein = mayr, Podit, Nagy, Mali, Grossmann, Maximus, Velešič, — Kurz, Basso, Kratky, Delpiccolo, Piccoli, Lang, Dugulin, Longinus, — Crassus, Dickmann, Debeljak; po starosti: Jung, Junius, Mladota, Alt, Staro — Vecchi; po hitrosti: Celer, Rasch, Langbein, Streckfuss, Hiti, Naglič; po očeh: Cecilia, Luscus, Schiele; po glasu: Heise, Balbi, — po matih Boccacio.

b.) dušna lastnosti:

Lepidus, Placidus, Pius, Modestus, Manuetus, Urbanus, Conscience, Raiaon, List, Tröster, Schimpf, Scherz, Zorn, Ehrlich, Justus, Themistokles, Redlich, Hyala, Biedermann — Philo, Freund — Soave, Milio, Gorjop, Wiseman, Frölich, Vesel, Allegri, Stillfried, Pace, Clemens(t), Schlechter, Hudec, Meunvais, Malacarne, Casti, Ungnad = tried, Kazimír (Störfried).

c. Po krajih, a) deželah:

Attikos, Dákon, Sabinus, Barbarus, Romanus, Unger, Windischmann, Wolsch, Lab, Furlani, Krajnc, Nemeo, Deutsch, Gallois, Provençal, Tedeschi, Türk, Franco, Preis, Windischgrätz, po mestih: Wiener, Ascoli, Reggio, Marburger, — Correggio; sem spadajo nemška imena na *er*, (*er*, *ler*) poljska, na *ski*. Po drevju, ki stanovališče zaznamuje: Bucher, Escher, Jelovšek, Dupin, Fichtner, Smrekar, Baumgartner, Hrast, Dombiski (dab hrast), Hrabowski (od *grab* Hagebuche), Jablonowski.

Po legi hiše in domovine: Steger, Brackner, Mostowski — Zagorec, =ski, Podgornik, Zadnikar, Hornišek, Hinterberger, Zahradnik — Bach, Potočnik, Hrihar, Gorjan; Dolinar, Dolenc, Doljak; potem sledijo, z haus = en, hof, heim dorf sost. priimki; sorodno česk. Pa-lacky od palač, Latour, Thurn. — Delangle, Winkelmann, Winkler, Kotnik, Waldeck, ker v kotju vasi stanuje. — po vodah: Fontana, Bruner, Pütz (Pfütz), Acquaviva, Vodopivec, Bevilacqua; po snem: de Prado, Weingarten, = berg, Delavigna, Beauchamp, Wüstefeld, Haide; po trdninah: Trdna, Skolj, Biesenfels, Della Rocca, la Roche, tudi lat. Rochus iz et. Roch = Petrus; Baroche, Monfort, Chateaubriand, Thalberg; po gozjih in drevesih: Boschetti, Boschin, Forstmann, Deforesta, Gaj, de Blacas (beli Hrast), Dornberg, Trnovec, Buchheim, Borovski, Jelovicki, Hrast, Lindemann, Lipuž, Aichinger.

D. Po uradih in službah: Kralj Cesar, Schreiber; po rokodelstvih in orodji dotičnem: Bauer, Meyer, Kmet, Fleischer, Wurst, Knieriam, Schuster, Znidarčič, Zidarčič, Zlatarič, Schmid, Kovarič, Tesar, Zang, Krempelj, Pflug, Pignata, Pignatelli, Pignattari, Rota (kolo), Kolar, Wagner; po orožju: Schild, Rothschild; po obleki: Camache, Cotta, Breitshuh; tudi po jedeh in pijačah so priimki speljani: Bonvin. Sem spadajo tudi Slamič, Pagliano, Pagliari - Pagliaruzzi, Schober.

E. Naturopisni priimki: a) po živalih: 1) štirinog.: Wolf, Volk, Vuk, Medved, Löwenthal, Orzini, Lisjak, Haase, Zajic (Setz), Zobel; 2.) po pticah: Straus, Orsel, Orloff, Kavčič, Schwann, Cicogna, Quaglia, Čajkovski (čajka Kiebitz), Hns česki; 3) po drugih živalih: Delphin, De-Flu, Rak, Mrevlja (e), Ameis, Formica; b) po rastlinah: Drevje sem nekaj že omenil; drevje zaznamuje pogostoma lépo prebivališče; sem štejejo ostale rastlinske priimke: Blum, Florus, Florianus, Kleemann, Detelja, Rose, Rožman, Hopf, Huelj, Kapus, Peruzzi, Salata, Bobič.

c. po rudah: Stein, Steiner, Fels, Skolj, Silber, Srebernik, Bleiweis, Gvozdanovič.

Tudi po dnevnih časih: Jatrik, Večerina, in dnevnih v tednu: Petek; po cerky. časih: Quattemberg, Kvaternik; po vetrovih: Jug, Burja, Sever; po vrstah sploh: Wetter, Ungewitter so priimki narejeni.

Pobožna priimkom prištevam nek. osebna, sda družinska imena, p. Bogovič.

Vse to, se zdá, je le kaplja mogočega, dalo bi se še veliko veliko imen razlagati, toda moj čas je že potekel. Predno pa sklenem in odstopim, dovolite mi, gospoda, še par trenutkov, ako se nisem zoper Vašo potrpežljivost že preveč pregrešil.

V začetku svojega govora sem, glede na splošno stanje stvari, Slovencem naše morju primeril; adaj pa mi druga prilika, na kateri prihaja: Slovenska zemlja je čudna palimpsest. Še veste, "gospoda, kaj je palimpsest? Staro, dvakrat popisano blano (pergament), na kateri so je prvo staro pisanje za toliko zbrisalo, da je bila za novo pisanje zopet pripravna, imenujejo učeni palimpsest. Napredok v kemiji pa je, v novjših časih posebno sredstvo, neko kemijsko omenijo, poudil, s katero se zamora zgoranje pisanje zbrisati, in spodnje, več sto let staro in zaradi starosti veliko važnejše in zanimivejše zopet zvleči in brati. Zgotanji spisi spadajo sploh v sredovek in so večidel verskega zapopadka, spodnji pa so klasična dela iz starorimske dobe.

Ker je ta prilika sama po sebi jasna, vprašam: Ni li res tako z nami? Lah in Nemeo sta nam naša krajna in osebna imena, to nar svetojšo našo lastnino, pokvarila, popabila in oškrunila, takóda, ako po navadni pisavi naših priimkov in krajskih imen sodimo, v javnih listinah komaj senca narodnosti naše najdemo; in kdo, komar še slovensko srce v prsih nje, kdo ne bi čutil v globočini svoje duše, poslikovih besed:

Britka žalost me prošine,
Ko se spomnim domovine
Vsomu svetu nepoznane,
Od nikogar spoštovane.

Tako zdihuje domoljub ob bregovih nekdanjega, zdaj-ptuje Donove.

Pa kako nas bo inostrance spoštovati, ako celo slovenska roka v nemških spisih postaljančeno Salcano, Gargato, Cernizza in Ranziano; Pavletig, Marusig, Moseltig pisal — Kar menda še živi duši po vsem svetu ni na misel prišlo, to se je naše premočno polutanstvo, in tudi ono se le v preteklem stoletju umislilo: da namreč slovenski glas č s nevkretno črko g izrazuje in slovenskim krajnim imenom takó končano o pritika. Da, naši javni imeniki, naše krstije in sploh uradne bukve so z narodnega ozir, črna črta, v ktere z lastno roko svoje sramoto zapisujemo in pred svetom razglasujemo. Po pravici se lahko pomislijo in bahajo naši sosede: Hiberni sumus, et omnia vestra implevimus — vse smo vam napolnili: v družbenem življenju in po uradnih. Rojski, pomislimo, da tudi spoštovanje zamega sebe je sveta kranjska učenost in naše geslo bodi vselej:

Kdor zaničuje se sam: podlaga se tej čerji pti. (Koa.)

SLOVENSKI KLOBUK

Sp. A.

XII.

Četna slovenska dežela je Koroska. Koroska meji proti severju z deželo Štajersko in proti jugu s Kranjsko in Goriško pa s Italijo, proti zahodu s Tirolo. Tam, kjer Koroska z deželo Štajersko in s Tirolo meji, označuje božjo čast Veliki zvonar (Grossglockner). To vam je gora, da je na Slovenskem ni enake; kajti naj viši hrib slovenski, Triglav, je sicer črt 9000 čevljev ali Veliki zvonar je tje v 12000 čevljev visok. Od velikega zvonarja se vleče gorovje za gorovjem na vse vetrove, edno, prav visoko, naravnost proti vzhodu, po severni meji Koroske dežele, kakor bi hotelo Koroskom, zatišje narediti zoper severni mrzli veter. (1)

Valeč tega govora je Koroška zelo gorata dežela; in za tega del so ji pri starem rekli *Gorotanijsa*. To pomembno ime so latinaki pisatelj tistih časov, kakor so še danes prerado godi, popačili v „Karantanijo“ ali „Kvarantanijo“; prebivavcem pa so rekli „Karantani“ ali „Kvarantani“. Tako n. pr. beremo v knjigi „Anonymus“ ovi obojno: „Sclavi, qui dicuntur Quarantani“ — „bavarii cum quarantaniis“ — „praenomina-tus dux Carantavorum“ — „carantania dedicaverunt ibi obediunt S. Mariae“, i. t. d. Nestor pa, ruski zgodovinar, jih kliče „Хорватски“ (Gorotani) — beri: Sohlzör!).

Po tem imenu soditi, je morala Koroška nekdaš biti vsa slovenska. To potrjuje tudi slovenskega napredka nasprotnik „Anonymus“, kjer pravi: „Sclavi, qui dicuntur Quarantani“ — „Sloveni, ki se imenujejo Gorotani.“ In Sclaviniam, in partes videlicet quaranta-nas“ — „V Slovenijo, v predele namreč gorotanske.“ To potrjujejo slovénška imnja vasi in trgov po nemškem Koroškem. To potrjuje slavni deželni zbor v Celovcu z nepozabljivo „Aussprechung“-o v neki letošnji seji. Pa je dosti.

Sedaj prebivajo Slovenci samo v tretjem delu Koroške, kateri se združuje z Goriškim, Kranjskim in južnim Štajerom. Potezni ravno črto z vrh Golovca (Koralpe) na Koroško-štajerski meji, kjer smo že popisovaje južni Štajer podivjali, čez Visočico (Gerlitzentalpe) do Italijansko-koroške meje, pa imas na južni strani slovensko, na severni nemško Koroško, le malo sveta pod to črto je nemškega, in sicer okoli St. Pavla, zad za Belakom in nekaj v Zilski dolini. Vsa koroška Slovenija ima okoli 50 [ ] milj površja in 120.000 prebivavcev (brez nemških otokov). Poglavitno mesto Celovec je sicer ponemčeno, ali okolica mu je vsa slovenska. V toh mestu se Slovenci, kar jih je, prav čvrsto gibljejo. Tu izhaja „Slovenski prijatelj“ (duhovski časnik), „Slovenski glasnik“ (leposlovesni list), „Cvetje iz domačih in tujih logov“ — tu je izhajal „Slovenec“ (političen list), po katerem je ves slovenski svet „slovenski duh“ prošnil; tu ima svoj sedež družba sv. Mohora, ktera že več let naukopolno bukvice med slovensko ljudstvo razpošlja. O da bi se vsaka hiša na Slovenskem v to družbo zapislala!

Nekdaj so segali Slovenci dalječ čez meje koroške na severno in na zahodno stran. Kaj več v tem pri drugi priložnosti!

XIII.

Peta slovenska dežela je *Goriška*. Pokročena grofija Goriška in Gradiškanska, ktera ima sicer dve imeni, pa le ednega glavarja za celo deželo, se steguje od Koroške doli do morja adriškega (terzaškega) ter meji proti severju na Koroško, proti vzhodu na Kranjsko, proti jugu na Istrijo, terzaško okolico in adriško morje, proti zahodu na „novo Italijo“. Po sredi te dežele teče od severja proti jugu v adriško morje bistra Soča, ktera se na Laškem zelo krat imenuje in tudi v „Rajhu“ visoko šteje, prav tako, kakor pridna deklica, za katero se snubači trgajo.

V tej grofi je večina prebivavcev ($\frac{2}{3}$) slovenska, manjšina ($\frac{1}{3}$) pa laška. Lah prebivajo po planjavi, ktera se od morja do Karmina pod Berdami širi; ves drugi svet je slovenskemu narodu dom. Nekdaj so prebivali Slovenci po vsi deželi, ktero „naši“ Lah v posestvu imajo. To spričujejo ne samo imena starih mest, trgov in vasi, ampak tudi zgodovinarji starih časov. Toda o tem spričevanju ne moremo tukaj govoriti, ker se mudi, da sklenemo. Na Goriškem je okoli 140.000 Slovencev.

XIV.

Šesta slovenska dežela je *koščak Beneška*. „Nova Italia“ se je razširila po zadnji vojski gor do goriške dežele ter je dobila z Benečijo vred tudi kakih 30.000 Slovencev, kateri tik goriških Slovencev

po samih brdih in hribih prebivajo. Nekdaj je bilo tudi teh „beneških“ Slovencev veliko več kot danes. Sloveš g. Davorin učil, da so bili stari Karnci (iz Karnije) Slovenci; in še dandanašnji imajo njih obrzi toliko slovenskega na sebi, da bi mislil: to niso laški Karnci ampak slovenski Kranjci (Primeri „Carnia-Carniola“; „in Carnioliam, Sclavorum patriam“. Paul. diae.) Toda o beneških Slovencih ne smemo veliko pisati, ker jih je neumljena politika odsekla od njih sorodnih bratov goriških, kakor sekira veje od živega debla, da umrje.

XV.

Sedma slovenska dežela je *Trst z okolico*.

Ta dežela je sicer naj manjši, ima namreč $1\frac{1}{2}$ [ ] milj površja, vendar je za Slovence zelo važna, ker je pri morju. Tukaj prebiva kakih 35.000 Slovencev; naj več jih je po vaseh v okolici, kajti ona je vsa slovenska, veliko število jih je pa tudi v Trstu, ne samo med rokodelci, ampak tudi med trgovci. V začetku so ukazovali po Trstu sami Slovenci, oni so mu tudi pri krstu bili ter mu dali čisto slovensko ime *Trgšče*, iz kteroga so drugi škovali: „Tergeste“, „Trieste“ in „Triest“.

XVI.

Osma slovenska dežela je *Istrija*

Istrija meji proti severju na Tržaško, Goriško in Kranjsko, proti vzhodu na Kranjsko in Hrvaško, proti jugu in zahodu na jadransko morje.

V tej deželi prebiva kakih 35-40 tisoč čistih Slovencev v severnem delu; po mestih kraj morja je kakih 60.000 Lahov, vsi drugi prebivavci 140.000 so štejejo za Hrvate. Nekdaj je bil slovenski jezik po vsi Istrii, tudi okoli Reke (Fiume); ali ob času turških vojsk, je pribegnilo nekaj srbohrvaških trum v okolico Metlike (na Kranjskem) in v Istrijo, ter so Slovenci svoj jezik nameščali z govorico teh pribežnikov. Tako je postalo podnarečje Istrijsko, ktero je še dandanašnji bolj slovensko kot hrvaško. Sploh moramo reči, da je veliko pred slovenskega sveta zdaj v hrvaških rokah. Ko je bizanški car Bazili predalječ med jugozahodne Slovence segal, mu je nemški cesar Ludovik II. rekel: „Tuam nolimus ignorare fraternitatem, super castra nostra dirupta, et tot populus Sclavenias nostrae in captivitate sine qualibet paritate subtractis, supra quam dici possit, animum nostrum commotum“. (Beri: Mansi XVI. 206.)

S tim sklenemo prvi, veči del „Slovenskega klobuka“ — „o slovenskih deželah.“ V naglici smo ga stignili, ker smo hoteli s koncem leta dokončati, kakor smo bili naprošeni. Zato naj mi blagovoljni čitatelji ne sodijo preojstro „klobukovih“ madežev.

Drugi del „Slov. klobuka“ — „o zedinbi“ — pride, ako Bog dá in sreča junaška, s prvim popravljenim vred v posebni knjigi na svillo, kakor hitro bo mogoče.

ŽUPANJSKE ZADEVE.

„**Poduk o občinskem gospodarstvu**“ je razposlal naš deželni odbor županstvom s tim-le pojasnilnim in priporočilnim razpisom od 6. t. m.:

Deželni odbor je razvidel iz računov in dotičnih zapisnikov, ki so mu vsled okolnega razpisa od 5. julija 1887 števil: 1509 od raznih županij dohajali, da se občinska premoženja večidel slabo in nepostavno oskrbujejo.

Dasiravno ukazuje občinski red (§. 65), da se ima preudarek občinskih dohodkov in stroškov pred začetkom dotičnega leta sestavljati in da ga mora starešinstvo ugotovljati, se vendar to le malo kje zgodi. Nekatere občine si ga napravijo še le sred leta, nekatere celo nikdar.

Enako se tudi godi s končnim računem, kterega bi moralo starešinstvo po namenu občinske postave vsaj dva meseca po pretoku vsacega leta pretrosati in rešiti; ali ono to kolikor mogoče odklada, ali celo po ono in več let popolnoma zanemarja, in tako je potem treba več takih letnih računov ob enem obravnavati.

Da se pa te jasne in nar. važnejše zapovedi občinskega reda ne spolnujejo, — je občini in občinarjem le v škodo. Občina zabrede na to vižo v denarne sadrege, in mora zaradi tega marsiktero koristno in dostokrat tudi neobhodno potrebno delo in napravo opustiti, občinarji pa zgubijo zaupanje do županov in sploh do moč, kterim je gospodarstvo občinskega premoženja izročeno, in godrnjajo zoper občinske davščine, ktere jim oni nakladajo.

Deželni odbor je pa po §.86 obč. post. dolžan paziti na to, da se zakladno premoženje in posestvo občin ohrani; on sme tudi po sledečem §. 89 nalagati disciplinarne in denarne kazni takim udom županstva, kteri bi svoje dolžnosti gledé na lastna občinska opravila prelomili; njega tedaj tudi dolžnost veže, prepričati se, ali županstva to natančno opravljajo, kar jim je izročeno, in med tem je gotovo umno in vestno gospodarstvo z občinskim premoženjem nar. bolj važno; in zategavoljo mu je tudi skrbeti, da župaustvom vse take pripomočke nuznanja, s kterimi bi svoja opravila, posebno gledé na oskrbovanje občinske lastnine, lože opravljali.

Deželnemu odboru je treba v ta namen poznati stan premoženja in dolga vsake katastralne občine posebej, kako da se bo v prihodnjem letu gospodarilo pri vsaki katastr. občini, in, ako bi oni ali drugi občini dohodki ne zadostovali, koliko da bo potreba doklad, da bo moč pokriti pomanjklej; da se vsi dohodki in stroški sproti redno vpisujejo, da se precí po dokončanem letu račun sastavlja in da ga potem starešinstvo postavno rešuje, in sploh da se vse to v takem redu pravilja, da je vsakemu mogoče, se, kedar si bočl, umnoga in vestnega oskrbovanje prepričati.

Da Vam bo lože to dopolnovati, naj Vam bo priloženi poduk z obrazci pod / . v vodilo.

Pred vsem se Vam naročuje, da sastavite po ditičnem obrazcu inventar v dveh spisih, da ga predložite starešinstvu v potrjenje in pošljete potem naj dalje do konca prihodnjega januarja en izpis, potrjen od starešinstva, podpisanemu odboru. Nadalje imate sem poslati vsaj do konca marca 1868 končni račun za leto 1867, rešen od starešinstva, v izvirnem izpisu, in do konca aprila preudarek za leto 1868, ki ga je ugotovilo starešinstvo.

Za tako rabo dobite tudi tiskane polepo primerne ceni v tiskarnici Iv. Kraš. Seitz-a v Gorici.

Tega „poduka“ je — kakor slišimo — vsak župan po več iztisov dobil; naj jih pa ne spravi v arhiv, da bodo v prahu trohneli, marveč naj jih razposojuje po županiji, da jih bodo sosodje prebirali in da jim bo mogoče, kedar bodo po postavi občinske račune in preudarke pregledavali, lahko tudi svoje opazbe starešinstvu naznanjati. Le tako bo mogoče županom obrokovanju in pritožbam v okom priti.

Ko sem ta poduk prebiral — nama piše nek zvedenec — mi je prišlo na misel, ali ne bi bilo dobro, da bi deželni odbor tudi poduk zastran vedenja županov v pisarniških (kancelijskih) zadevah izdal? Kakor za gospodarstvene (računske) potrebe, tako bi se lahko tudi za druga opravila v Zajčevi tiskarnici blanketi (formulari) prodajali, pa vselej le taki, ki bi jih odbor s posebnim podukom priporočil, kajti težko je krajsarje zastopaj zamešati.

Dobro bi bilo na dalje, da bi pa vsi županov, ali enega dobrega tajnika imelo, namesti da vsak za se enega slabega ima. Nezvedeni tajnik se večidel stare-

ga kopita drži in jo proled, da bi se kaj učil, in tako nekotni županstva, ne da bi napredovala, le bolj in bolj hirajo. *) Da se temu v okom pride, bilo bi dobro, da bi deželni odbor, kedar se po novem letu snide, to-le sklonil: 1.) Da naj bi več županij skupaj enega dobrega tajnika imelo, kar bi bilo tudi s ozihom na stroške želeti. 2.) Da bi pa bilo mogoče zmoglih tajnikov dobiti, naj bi se ponudila pripravnikom za tako službo prilogaost, da bi se skor nekoliko časa pri deželnem odboru v tajniškem opravilnem podučevali. Po tem naj bi se podvrgli praskašnji in dobili svoja sprádevala in le s tim sprádevalom v rokah naj bi smeli službe iskati.

DOPISI.

Kr. Klenč 16. dec. — p — (Konec).

Kar pa ni bilo ravno hvale vredno do sedaj, je to: da se je premeško delalo s takimi, ki so polje, še bolj pa gojzde krivično in tatvinsko poškodovali tako, da bi se lahko mislilo, da tod razumejo pod „pogojdovanjem Krasa“ (v kljub vsemu, kar se je o tem že govorilo in pisarilo) „po gojzdu vdrihati s sekirjo in matiko“, kar še to, kar je sekiri pod zemljo ostalo, izkopujejo in gojzda korenino pokončujejo. Razrito zemlja potem dož izpore in veter raznese, tako da ta (severna) stran Krasa vedno večja, noga, kamnita robra proti Gorici kaže. — Velika sila za dria in stojjo bo zmeraj le hujša, ako nova občinska oblast temu konca ne stori. Še več: Skušnja nđi in vednost dokazuje, da nago kamnito hribovje je v poletnem času nar. več krivo vibarjev, velikih pluh in točo, kar se s tem dokazuje da je letos tu trikrat toča pobila*), kar se v prejšnjih časih ni rado godilo. Ljudje, ne ravno stari, se še dobro spominjajo, da je bila ta stran Krasa še dosti bolj obrasena. — Za občinske dohodke, kterih bo v prihodnje dosti več potreba, bi se nekoliko s tem skrbelo, da bi se tista občinska (komunska) zemlja, ki je za to, na kose razdeljena, po očital dražbi v najem dala takim, ki bi jo radi vzeli in razdelali, tako bi ta sedaj mrtov kapital čez leta kaj prinesel. Potem bi bilo treba, da bi se tista cesta čez Kras proti Tratu popravila s pomočjo tistih kraških občin (komunov), kterim tudi ta cesta služi. Ena naj prvih potreb pa je hiša za šolo, za učiteljevo stanovanje in za občinsko pisarnico. Vsa ta velika dela čakajo novo župaustvo; pa vse to se bo dalo lahko napraviti, ako bo le trdša volja, edinst in krepka stanovitnost med starešinami, naj tudi majhna kapljica, ktera dostokrat in stanovitno pada, tdo akało zdólbi in zvrta.

Povedati pa imam še to veselo povico, da se je tu pri nas pri tej sedanjí volitvi v prvo le v domovinske jaziku govorilo in pisalo. Nekterim bi bil, se ve da, ljubši laški jezik. — Zalihog pa, da se nekterim za domačo reč vnelim želja se ne more izpolniti, da bi si napravili po zgledu drugih občin „čitavnico, ker bi nekteri premožnejši pa „peregrini in patria“ bili nasprotniki namesti podporniki. To da v kratkem se je najjati tu lepše prihodnosti, ker se v poslednjih letih števillo ndov družbe sv. Mohora močno narastlo in se šola pridna, občiskuje, če ravno tako razdeljena, da 2. in 3. razred hodi zjutraj, 1. popoldne, je vendar soba vselej polna otrok ki se prav pridno učé, primerno sedanjim potrebam. — Prosimo Božjega razsvitljenja, da bi se tisti kraji naše domovine, ki se narodno snijo, se zavedli, da bi neophrunjeni narod slovenski vedno bolj edin in močan postal ter zvesto vdan bil sv. kat. Cerkvi in sv. jemu Cesarju.

*) Glej „Glas“ Doga, št. 51. v listu 51.
 **) Marveč naga gozdi vlečejo magle naga. — Kan je letos bilo, je menda le bod tjemur.
 (Dalje v dokladi).

Od vzhodne meje obratja gorškega 17. list. — In — Jako veselji mora vsacega poslenjaka, ko vidi in bere kako je naš doželni odbor nam Slovence, pravičen. On vsem kupam v om po slovenski dopisuje, pošilja jim poduko čisto slovensko, itd. in ako mu včasih še kak laški dopis uleti, izdela se brz drugi v slovenskem jeziku, ako se uni kakaj pošlje. To je prav, in le tako se more naš narod, ki ga je volika večina na Gorškem, omikavati.

Nekaj pa vendar ne moremo zamolčati, in mislim, da ne spružim zastoj to reči. Ne vem namreč, kako je to, da doželni odbor tistim, ki so svoj grajšinski davok zemljiščim obveznemu zaloga že poplačali, komesno pobotnica še zmiraj v laškem jeziku („quitanzo finali“) napravlja. Mislim, da je to le kaka pomota ter nadjam se, da nam bo doželni odbor zanjprej tudi v tem pravičen, tistih več, ker v njem dva naša koroška sedita.

Vse drugače se nam pa godi pri drugih uradih.

O. kr. davkarska uradnja nam vpljuje davok v knjizice, ki so čisto italijanske; ako smo na davkih kaj dolžni, dobivamo opomine samo laška. Nočem tu preiskovati, ali nam je treba vedeti ali ne, koliko in pa kakšnega davka da smo dolžni, in kaj da se prav za prav od nas tija; čudno se mi pa vendar zdi, da nas hočejo še celo davkarske uradnje polasčiti. Dosedaj so nas imeli vsaj pri plačavanjih za Slovence in še celo na bankovcih (zdaj državnih listkih) se naš jezik spoštuje. Viša e. k. finančna direkcija gotovo ni ukazala italijanskim bukvic napraviti, tedaj mora biti kriva ta napaka ali razmišljeno, ali pa Bog ve kak namen tistih, ki so jih dali nastiliti.

Kako se nam pa pri e. k. poštnem uradu v Gorici pravica takazuje, o tem ni bom danes govoril, da si bi imeli marsikaj povedati; nadjam se, da e. k. poštna direkcija v Trstu še sama v kratkem kakoga slovenskega uradnika sem pošlje.

DRŽAVNI ZBOR.

V nedeljo 22. t. m. ste imeli obe zbornici poslednje seje pred prasniki; zbornica gosposka 25. to, poslancev zbornica 40. to. V obeh je nastal dr. Mancolar bar. Benst, da je potrdil prevelji cesar vse tiste glavne državne postavke, ki ste jih zbornici poslednji mesec odobrili, namreč: postavko zastran državnega zastopstva (t. j. prenaprejene februarne ustave), postavko zastran obravnavanja tistih zašov, ki so vsi razcepjeni na državi (našim in ogerkim doželni) skupno, postavko zastran občim pravie državljanskim, postavko zastran sodniške oblasti, postavko zadevajajočo zvrševavno (ekskluzivno) oblasti, postavko zastran ustanovitvenja državne sodnije in poslednje še posebno postavko, v kateri je izrečeno, da se vse te našete postavke moč zadobiti brez tisti dan, ko so bile razglásene (navadno zadobi nova postava moč še le 45 dni po razglásenji.) *) Te postavke so todalaj podlagz vsaga ustavnega življenja v Avstriji. In njimi se začne nova doba, doba — svobode in liberalizma. Kakšna da bude ta novonakovana nemško — madjarsko — libealna svoboda, pokazalo se bo v praksi. Na papirji — črne na belem — imajo postavke večim vse drugo obličje, kot obrnjene su vsakdanje djanjske samere. Memogredé saj se zdaj le še to omenimo, da po teh „glavnih“ postavah je med drugimi

tudi razpiti (1) konkordat z našo več stranem prestreljon in prevrtan. Po novem letu bo imela „Dom“ priliko še večkrat o njih govoriti, torej ne helimo si za danas glavo. Soga konstitucijska tirja, da se manjšina večim podvrže, ip. kotar je postava — bodi si vgodna ali nevgodna — dokončno potrjena, da se ji uklone, in jo za pravo postavko imaj, dasiravno ni z njo zadovolj na. Tako stojišmo tudi mi, ki smo z glavo majali, ko so se to postavko obravnavale. Postavo so, in komaj so vobč, ponasa se lahko z njimi: kamo to naj jim se zapiše na čelo: Kakot dubljeno, tako zgubljeno. Tudi na ustavnem, parlamentarnem lovu teče cukrat pes, cukrat zajec.

Vsled nove postave zastran državnega zastopstva ima zbor pravice voliti si predsednika in (2) podpredsednika sam. Te pravice se je zbornica poslancev v nedeljo v prvo poslužila. Izvoljeni so vsi 3 dosedanj, predsednik (dr. Giskra) in namestnika njegovca.

Ker ne utegno zbor proudarka za l. 1868 še za časa razpraviti in potrditi, je dovolil ministerstvu pobiranje davkov po letošnjem kopitju do konec marca 1868.

V obeh zbornicah so bile nadalje volitve za v delegacijo poslajtansko. Spodnja zbornica je volila 40, gosposka svojih 20 poslancev. Izvoljenih je: Za kraljestvo česko 10, za Dalmacijo 1, za Galicijo 7, za Spodnja Avstrijo 3, za zgoranja Avstrijo 2, za Salburško 1, za Slajarsko 2, za Koroško 1, za Kranjsko 1 (dr. Roman), za Bukovino 1, za Moravsko 4, za Slencijo 1, za Tirojsko 2. Poslanci vorarlberški, goriški, tržaški in istrianski so se pomenili tako, da so volili Vorarlberžani enega Triebnerja (Bertholda); Istrianski haličca Černe-ta; goriška poslance enega Vorarlberžana, tržaška dva pa istrianskega poslance Vidličca; in to za to, da niso bili prisiljeni samim sobi glas dati. Tudi ogerški zbor je svojo delegacijo že izvolil. 10. januarja 1868 se snidele delegacije in kato sta danjaki in ogerški zbor odložna ne le do prasnika, čemuč do 29. januarja. Delegaciji napravite proudarek skupnih stroškov in bote tudi še druge skupne zadeve obravnavale.

Razum omenjenih zadev ste zbornici v poslednji soji tudi še nekerot druge manj mikavne reči opravili in — 36 dni bo zdaj v njih mir in tihota.

Druzega nam zdaj več ne manjka kot . . . denar. . . ne, zafeklo se mi je — novega poslajtanskega ministerstva, sem hotel reči; — polto bomo pa po vseh sekiricah „regirani“!

Kam se imamo mi Slovenci v tej novi dobi ustopiti, kam obrniti, kakó gledati in vesti se, o tem bomo govorili drugočas.

OGLED PO SVETU.

Vedve na Hrovatskem so tradjarski stranki jako ngodne; narodna se po mnogih krajih zdržuje volitve, ker vidi, da ne zmoro.

V francozskem postavodajavnem zboru obravnuje zdaj nova vojska postava, po kateri se ima stan armade zelo zvišati. To diši po vojski, pravijo nekteri.

Med Francozkom in Italijo je izzenje zaradi rimske zadeve zadržaj več.

V italijanskem parlamentu ni dobil ministerstva nobolnik Menabrona razlošeno zapuščice, zaloroj se je vse ministerstvo ubilisti odpovedalo; kralj pa je zopet Menabrona naročil, naj uprv ministerstvo sestavi. Menabrona bi se rad v Francozom, tuda bastito porazumel, pa tudi domačim strankam, ki v Rim silijo, ne zamericil.

*) Valncje točje po 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100.

Geslo njegovo je: Utrdimo se poprej v notranjih do-
maku zadevah, sosebno finančnih, ktoré so vse razru-
šene, in polle homo mislili na Rim.

Govori se o italijansko-prusko-ruski vojni. So to
Avstriji manjka?

"Triglav" nam je došel; I. list je prišel na svet-
lo 21. 1. m. Vse kaže, da bo krepko zastopal naša
interesa. Važnejši sestavki v tom listu so "Rückblick
auf die Landtagswahlen in Krain", "Findelhauftrage
in Krain", "Graf Anton Auersperg und die Germanisi-
rung". Tudi novičar ima polno torbico mnogoterih ve-
sti, sosebno društvenih in slovesnih.

Za ranjene vojake sv. Očeta papeža je pabral ne-
ki gospod v Gorici tole donoske:

Dr. a. gosp. Augustin bar. Cédell, prvostolni prepokit je podar-
il 6 gold. Ivan Eya, budaj, prvostoln. kapr. dekan 5 gold. Dec. Dom. Ce-
stellani kapr. školašt. 5 g.; Jožef Taji kanonik in tajm. dekan 5 g.;
Ivan Xbram, kanon. 5 g.; Ivan Kr. Kumar, mešni školašt. pri sv.
Ignaciji 10 g.; Al. Zingerle, bogosl. prof. 2 g.; Jos. Grusovin apov. pri-
č. Uršul. b. g.; Iv. Schöber, ka. 2 g.; "Festhalten et laus" moe Do-
minus 2 g.; Anstet. Respet, bogosl. prof. 5 g.; Jožef Marušič, kat.
na c. k. norm. 2 g.; Andr. Paslatič, vođa gluh. pesnj. 5 g.; Ant. M.
Mrak, predmesni tajm. 5 g. (Dalje prih).

Borsni kurs na Dunaji 24. 1. m. Metal-
liques 55,25; narodno posojilo 68; London 121,35;
adizo srebra 119,50; cekini 5,75 1/2.

Ustanica vredulstva. C. Z. na B. in g. V. na B.
Pobudnik: Ivar. Hvala lopat

Vabilo na naročbo za 1868.

"Demovinu" nastopi v malo dnih II. letca; iz-
hajala bo v veči obliki ter se v maršicu prerodi.

Veljala bo dete
Po pošti za celo leto 3 gold.
" " " pol leta 1 " 60 kr. (sold.)
" " " četrt leta " 80 "

Za naročnike v Gorici, in okolicah goriški, ako sami po-
njo pošiljajo, za celo leto 2 gold. 50 kr.
" " " pol leta " 30 "
" " " četrt " " 70 "

Za nošo na dom, ali kamor koli b. pošilja se plača 50 "

V Gorici nabirata naročnike in prejmeta naroč-
nino tudi bukvarnica g. Socharjeva g. in Štef. Bitežnik.

Prosimo, da bi se p. n. naročniki vsaj do 2. ja-
nuarja 1868 oglasili, da bomo vedeli, koliko iz-
dancov napraviti, in da ne bomo imeli prazno
siljanji.

Vredulstvo

Pristnost zagotovljena!

Dr. Hartung-ova olje v lubja kuduškega dr-
vo, za obranjenje in lepjanje las, v zapечатanih skle-
nicah po 1 gold. 25 s., ali 1/2 sklenico 75 sold.

Profesorja dr. Linde-a rastlinska predana
pomada (Stangenpomade); stori, da se lasje bolj svet-
lijo, da so voljniji, in da, počasi, lepo trdno stojó
v originalnih koseli po 50 soldov.

nicah (flaskah), (počet je v steklo vtisnjen); po 85 sol-
dov.

Dr. Borchardt-ovo lepo dišeče mijo, (hajfa)
za zlepljene in zboljšanje polti, po skušnjah potrjeno
zoper vsakršno kožno nesugó; v zapечатanih origi-
nalnih povezkih (pakcih) po 42 soldov.

Dr. Berlinguer-jev dobro dišeči kronski svet
(Kronengold), zlahna voda za duhanje in umivanje,
ktera moči življenja krepča in spodbuja; v originalnih
sklenicah po 1 gold. 25 s., ali 1/2 sklenico 75 sold.

Profesorja dr. Linde-a rastlinska predana
pomada (Stangenpomade); stori, da se lasje bolj svet-
lijo, da so voljniji, in da, počasi, lepo trdno stojó
v originalnih koseli po 50 soldov.

Balzanovo oljčno mijo; odlikuje se
po tem, da kožo oživlja in hrani (or jo dela mehko in
voljno); v povezkih po 35 soldov.

Dr. Berlinguer-jevo rastlinsko darvilo za
lasje; barva jih prav črno, rjava in rudačkasto; s ščet-
ni in lončki vred 5 gold. a. v.

Dr. Hartung-ova rastlinska pomada, ki stori
da začnejo lasje zopet čvrsto rasti; v zapечатanih ste-
klenih lončkih, ki imajo počet v steklo vtisnjen, po 85
sold.

Dr. Sulz de Bontenhardt-ova lepo diše-
ča pasta za zoba; nar. navadnejši in zanesljivi pomo-
ček za obvarvanje in čiščenje zob in dleson (zobnov);
v celih in 1/2 povezkih po 70 in 35 sold.

Dr. Berlinguer-jevo olje za lasje iz zeljenih
korenin; ona da lasem moč in jih obranjuje; ona skle-
nička 1 gold. in 75 s. a. v.

Dr. Koch-ovo zeljeno sladje; potrjeno kot do-
ber domači pomoček zoper kašelj, zagrjenost, zasli-
zenje; v originalnih sklenicah po 70 in 35 soldov.

PRISTNE (nepokvarjene) se prodajajo vse te
zarad priznane dobrote tudi po naših krajih, spogane-
reči v Gorici in za deželo samó v lekarnici (speci-
riji) pri Pontoni-u, pri zamorcih, v Raštelu.

Glavna zaloga vseh novjših zdravil z Francosko-
ga, iz Italije, z Nemškega in Angleškega za Gorico in
našo deželo je v lekarnici pri Pontoni-u.

Rastlinski obliz (flašter).

izdelal ga F. Tokén.

dobro za rane, ulceza (tore) in okobline.

Ta flašter ima med vsami enakimi nar. veči zdrav-
vilne moč, in je vredna, da se šteje za prvega med do-
mačimi zdravili; nobena blia bi ne smela biti brez nje-
ga. Po skušnjah, ki so se delale s tim oblizem (po bol-
nišnicah, so pokazale, da se dajejo, da njim v kratkem
času za dobro in brez škodljivih posledic ozdraviti
ne le vsakršne rane, temuč tudi občutna ulca (kro-
nčni ter) in celo, ako se jedi 10 do 15 let, ima v
Rayo, tako se je iskavala posebna moč tega obliza
tudi pri najhujših ozoblinah. Duri, kakoržni koli, smol-
lika (žlezni otrok) in tako imenovani črv ne potrebuje-
jo, da se na flašter nabi, kot malo dni, da dozore in da
črvak ozdravi. Glavna zaloga za naše kraje je v
gosp. Ludovik Kujnerjevi lekarnici (apoteki) v Gorici
na Travniku, in za deželo samó 150 soldov, en manj-
ši 25 soldov.

Andrej Marušič, Tiskar Seitz, v Gorici.

